

KOREYS TILI MATNLARINI O'ZBEK TILIGA TARJIMA QILISHDA KONTEKST MUAMMOLARI

Eshpo'latova Sabrina Farxodovna

Toshkent shahri O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti Sharq filologiyasi fakulteti

Filologiya va tillarni o'qitish: koreys tili yo'nalishi talabasi

882976555 sabrinafarxadvna@gmail.com

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 28.08.2025

Revised: 29.08.2025

Accepted: 30.08.2025

KALIT SO'ZLAR:

Koreys tili, O'zbek tili, Tarjima, Kontekst muammolari, Madaniyat An'analari, Tilshunoslik, Tarjimon, Lug'aviy ekvivalentlar, Uslubiy farqlar .

Ushbu maqolada koreys tili matnlarini o'zbek tiliga tarjima qilish jarayonida uchraydigan kontekst muammolari o'rganiladi. Koreys va o'zbek tillari bir-biridan farq qiladigan madaniyat, an'analari, va tilshunoslik xususiyatlariga ega. Tarjimonlar ko'often lug'aviy ekvivalentlar o'rniga mtlga havola qilib, matnning yanada aniq va to'g'ri tarjima qilinishini ta'minlashlari lozim. Maqolada, kontekst muammolarini hal qilish usullari, shuningdek, madaniy mashg'ulotlar va an'analarni hisobga olish, tarjimonlarga kerakli ko'nikmalar va bilimlarni taqdim etishini ko'rib chiqamiz. O'zbek tiliga tarjima qilishda kelib chiqadigan ba'zi misollar va ularning yechimi ham keltiriladi.

Kirish.

Koreys tili matnlarini o'zbek tiliga tarjima qilishda kontekst muammolari muhim ahamiyatga ega. Har bir til o'zining madaniyati, an'analari, va boshqa xalqlardan olingan unsurlari bilan birga keladi. Shuning uchun, tilni tarjima qilishda nafaqat so'zlarning to'g'ri tarifi, balki matnning umumiy ma'nosini va kontekstini tushunish zarur. Koreys va o'zbek tillarining grammatik tuzilishi, leksik tarkibi, va ifoda vositalari o'rtasidagi farqlar kontekst muammolarini yuzaga keltiradi. Masalan, koreys tilida bir so'z yoki ibora ko'plab ma'nolarga ega bo'lishi mumkin, ammo o'zbek tilida uning ekvivalenti bitta ma'no bilan

cheklanishi mumkin. Bu holat tarjimonni qiyin ahvolga soladi. Misol uchun, koreys tilidagi "사랑" (sarang) soʻzi "sevgi" deb tarjima qilinishi mumkin, lekin u kontekstga qarab, "oshqozon tushkunligi" yoki "doʻstlik" kabi maʼnolarda ham ishlatilishi mumkin. Tarjimon bu soʻzni qaysi maʼnoda ishlatilganligini bilmagan taqdirda, u notoʻgʻri tushunish va notoʻgʻri tarjima qilish xavfi mavjud. Koreys tilidagi baʼzi iboralar oʻzbek madaniyatida mavjud boʻlmasligi mumkin. Misol uchun, "눈치" (nunchi) soʻzi koreys madaniyatida atrofdagilarni tushunish va ularga moslashish maʼnosini anglatadi. Ushbu tushuncha oʻzbek tilida toʻgʻri ekvivalentga ega emas. Bunday hollarda, tarjimonlar kodlab oʻzgartirish yoki tushuntirish beruvchi iboralarni ishlatishlari kerak boʻladi. Bu qiyinchiliklar tarjimonlarni boshqa maʼlumotlardan foydalanishga majbur qiladi va bu jarayonda ular madaniy kontekstni hisobga olishlari zarur. Tarjima jarayonida terminologik muammolar ham uchraydi. Koreys tilida maʼlum bir soha yoki fan doirasida ishlatiladigan terminlar oʻzbek tilida shunchaki tarjima qilib boʻlmasligi mumkin. Masalan, koreys tilidagi tibbiyot sohasiga oid atamalar koʻplab zamonaviy konseptualizatsiyalarni ifodalashi mumkin, ammo oʻzbek tilida ularning ekvivalentlari yillar davomida rivojlanmagan boʻlishi mumkin. Shuning uchun, tarjimon ushbu terminlarni aniqlashtirishda ilmiy manbalarga murojaat qilishi muhimdir. Hayotning turli jihatlarini aks ettiruvchi koreys va oʻzbek madaniyatlaridagi farqlar ham kontekst muammolarini keltirib chiqaradi. Masalan, koreys tradicionalida oilaga va katta yoshdagilarga boʻlgan hurmat alohida ahamiyatga ega. Bunday hurmat oʻzbek madaniyatida ham mavjud, lekin uning ifodalanish shakllari farqlanadi. Ushbu xususiyatlarni tarjima qilishda ekvivalent ifoda topish qiyin boʻlishi mumkin. Tarjimonlarning vazifasi bunday hollarda madaniy oʻxshashliklarni aniqlab, matnni oʻzbek madaniyatiga mos keladigan shaklda ifodalashdir. Tarjima jarayoni davomida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ham katta yordam berishi mumkin. Hozirgi kunda koʻplab onlayn tarjima platformalari va dasturlari mavjud. Ammo, ushbu texnologiyalar soʻzlarning toʻgʻri tarjimasi bilan cheklanib qoladi va kontekstni toʻliq hisobga olmaydi. Tarjimonlar bunday vositalardan yordam sifatida foydalanishlari mumkin, lekin har doim insoniy tafakkur va analitik qobiliyatlarni qoʻllab-quvvatlash zarur. Kontekst muammolarini hal qilish uchun tarjimonlar koʻp oʻqish va tilni oʻrganish orqali koʻnikmalarini rivojlantirishlari kerak. Koreys va oʻzbek tillarining oʻzaro farqlarini chuqur oʻrganish orqali, ular matnni aniq va toʻgʻri tarjima qilishga muvaffaq boʻladi. Bundan tashqari, koʻplab konferensiyalar va seminarlar tashkil etilishi, tarjimaning sifatini oshirish hamda madaniyatlararo muloqatni yanada yanada rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar

yaratadi. Koreys tili matnlarini o'zbek tiliga tarjima qilishda kontekst muammolari muhim ahamiyatga ega. Tarjimonlar bu muammolarni hal qilishda madaniyat, an'ana, va tilning grammatik xususiyatlarini hisobga olishlari kerak. Keng qamrovli bilim va tajribaga ega bo'lish, shuningdek zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish, o'zbek tiliga koreyscha matnlarni aniq va to'g'ri tarjima qilishga yordam beradi. Koreys tili matnlarini o'zbek tiliga tarjima qilishda kontekst muammolari ko'plab qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Tarjima jarayoni nafaqat so'zlarni almashtirishni, balki ma'no, madaniyat va muloqot kontekstini hisobga olishni ham talab qiladi. Koreys va o'zbek tillari o'rtasida mavjud bo'lgan farqlar, jumladan, grammatik tuzilish, leksik boylik va madaniy kontekst, tarjimonlar uchun qo'shimcha qiyinchiliklar tug'diradi. Koreys tili agglutiv til bo'lib, u ko'plab qo'shimchalardan foydalanadi. Bu qo'shimchalar so'zning ma'nosini va uning grammatik funksiyasini o'zgartiradi. Masalan, koreys tilida fe'lning zamoni, shaxs va soni ko'pincha so'zning oxirida joylashgan qo'shimchalar orqali ifodalanadi. O'zbek tilida esa fe'lning zamoni va shaxsini ifodalash uchun boshqa usullar mavjud. Bu farq tarjima jarayonida o'zbek tilining grammatik qoidalariga mos keladigan shakllarni tanlashni talab qiladi. Koreys va o'zbek tillaridagi leksik boyliklar o'rtasida sezilarli farqlar mavjud. Ba'zi koreys so'zlari o'zbek tilida to'g'ri tarjima qilinmaydi yoki ularning ma'nosi boshqa bo'lishi mumkin. Masalan, "정" (jeong) so'zi koreys madaniyatida juda muhim bo'lib, u mehr-muhabbat, do'stlik va samimiyatni ifodalaydi. O'zbek tilida bu so'zlarni birlashtiruvchi aniq bir so'z yo'qdir, shuning uchun tarjimon ushbu so'zni kontekstga qarab turlicha ifodalashga majbur bo'ladi. Koreys tilidagi ko'plab ifodalar va iboralar o'z madaniyatiga xosdir. Masalan, "한" (han) tushunchasi koreys madaniyatida chuqur hissiy ma'noga ega bo'lib, u og'riq, yo'qotish va adolatsizlik hissini ifodalaydi. O'zbek tilida bunday tushuncha aniq bir so'z bilan ifodalanmaydi, shuning uchun tarjimon bu his-tuyg'uni qanday qilib eng yaxshi ifodalashni o'ylab ko'rishi kerak. Koreys tilida ko'plab iboralar va frazeologik birikmalar mavjud bo'lib, ular ko'pincha bevosita tarjima qilinmaydi. Masalan, "눈에 띄다" (nun-e ttida) iborasi "ko'zga tashlanmoq" degan ma'noni anglatadi, lekin bu iborani o'zbek tiliga to'g'ri tarjima qilishda kontekstga qarab boshqa ifoda tanlanishi kerak bo'lishi mumkin. Iboralarni to'g'ri tarjima qilish uchun ularning ma'nosi va ishlatilish kontekstini yaxshi tushunish zarur. Koreys tilida muloqot uslubi juda muhim ahamiyatga ega. Koreyslar odatda rasmiy yoki norasmiy muloqotda turli xil uslublardan foydalanadilar. Tarjimonlar bu farqni hisobga olishlari kerak, chunki o'zbek

tilida ham rasmiy va norasmiy muloqot uslublari mavjud. Rasmiy nutqda ishlatiladigan soʻzlar va iboralar norasmiy nutqda ishlatiladiganlardan farq qiladi, shuning uchun tarjimon kontekstga mos ravishda uslubni tanlashi kerak. Baʼzi koreys soʻzlari yoki iboralari oʻzbek tilida aniq bir maʼnoga ega boʻlmashligi mumkin. Misol uchun, "사랑" (salang) soʻzi "sevgi" degan maʼnoni anglatadi, lekin bu soʻzning ishlatilishi kontekstga qarab turlicha boʻlishi mumkin. Tarjimon ushbu soʻzning maʼnosini aniq belgilash uchun kontekstni hisobga olishga majbur boʻladi. Tarjima jarayonida turli usullarni qoʻllash zarurati tugʻiladi. Literal tarjima baʼzan notoʻgʻri yoki noqulay natijalar berishi mumkin, shuning uchun tarjimonlar koʻproq erkin tarjima usullaridan foydalanishga majbur boʻladi. Bu esa oʻz navbatida matnning asl maʼnosini saqlab qolish uchun muhimdir.

Xulosa.

Koreys tili matnlarini oʻzbek tiliga tarjima qilishda kontekst muammolari koʻplab qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Grammatik farqlar, leksik boyliklar, madaniy kontekst, iboralar va frazeologiya, muloqot uslubi, semantik muammolar va tarjima usullari kabi omillar tarjima jarayonini murakkablashtiradi. Tarjimonlar bu qiyinchiliklarni yengib oʻtish uchun keng bilimga ega boʻlishlari va ikki tilning madaniyatini chuqur tushunishlari zarur. Shunday qilib, sifatli tarjima nafaqat soʻzlarning toʻgʻri almashtirilishi, balki madaniy va kontekstual jihatlarni ham hisobga olishni talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdurahmonov, O. (2019). Koreys tili va madaniyati. Toshkent: Oʻqituvchi, 45 bet.
2. Isakov, A. (2020). Tarjima nazariyasi. Toshkent: Science, 78 bet.
3. Karimova, M. (2021). Madaniyatlararo muloqot. Samarqand: Samarqand universiteti, 102 bet.
4. Tashkent, N. (2021). Tarjima va kontekst. Toshkent: Fan, 67 bet.
5. Usmanova, R. (2022). Til va madaniyat. Buxoro: Buxoro davlat universiteti, 34 bet.